

Oponentský posudek diplomové práce

Adam Dlabola: *Allmende Kontor na Tempelhofském poli: Od letiště k městským zahradám*, Praha, FHS UK, 69 stran včetně příloh, vedoucí práce Tomáš Samek, Ph. D.

Plánování města odkrývá mnohé mocenské mechanismy. Adam Dlabola si jako téma své diplomové práce vybral problematiku, která je i v českém prostředí velice aktuální. Projevy rozvoje města takzvaně "zdola" v posledních letech mění městské prostory k nepoznání. Na příkladě bývalého berlínského letiště Tempelhof a vyjednávání jeho současného využití se autor snaží poukázat na mechanismy městských politik ve vztahu k participativním formám rozvoje a plánování města. Tato témata Adam Dlabola propojuje s daty vzniklými během zúčastněného pozorování přímo v prostoru letiště. Během výzkumu se autor stal jednou z osob, které aktivně přispívaly k aktuálnímu využití některých prostor letiště – v tomto případě zejména komunitní zahrady Allmende Kontor. Tematicky se jedná o práci velmi přínosnou, neboť poskytuje vhled do politik a praxí současných berlínských iniciativ a jejich prosazování svého "práva na město".

Z formálního hlediska se jedná o práci standardní. Autor píše čtivě a jednotlivé citace odpovídají zvolenému citačnímu úzu. Práce je "narušována" některými nedostatky textu (s. 15 – "Habermmas", s. 50 – "JMÉNO"), nesrovnalostmi v odkazování na terénní poznámky (s. 52) a v ojedinělých případech také gramatickými chybami v přičestích minulých. (např. "včelky nepřežili", s. 52).

Problematická se mi jeví také otázka rozsahu práce po přepočtení na normostrany je rozsah textu cca 72 normostran (doporučený rozsah textu diplomové práce je 80 - 120 ns). Tento nedostatek nicméně nepovažuji za tak důležitý, primární je obsahová stránka práce.

Teoretickou část práce hodnotím jako velmi zdařilou, zejména proto, že autor pracuje s velmi aktuálními koncepty spojenými s územním plánováním a participativními metodami spolupráce s občany. Teoretická část je však kvalitní také díky autorově kvalitní kontextualizaci celého fenoménu participace v rámci konceptu "práva na město" (Lefebvre 1968, Harvey 2008), městských mocenských politik, gentrifikačního procesu a částečně také politicko-ekonomických teorií. Oceňuji zejména tematizaci fenoménu "neoliberálního přenášení zodpovědnosti" (s. 15), tedy tématu, které z participativních metod rozvoje přímo číší, nicméně v domácích kruzích o tomto problému slyšíme jen sporadicky. Kritický a kontextuální přístup k participativním metodám rozvoje města tak hodnotím jako největší přínos předkládané práce.

"V centru mého zájmu je otázka, jakým způsobem vybraní aktéři produkují a konstruují významy spojené s plánováním areálu." Takto si autor vymezuje výzkumnou otázku, s níž se snaží vypořádat v empirické části textu. Daří se mu to, dle mého názoru, jen částečně.

Začátek empirické části práce na tuto otázku odpovídá. Autor popisuje zejména historicko-politický vývoj prostoru letiště a pak zejména veřejnou diskusi a politické a aktivistické vyjednávání ohledně jeho dalšího vývoje. Adam Dlabola v této části textu zhodnocuje teoretickou výbavu, se kterou se zdařile vypořádal v předchozích částech

práce. Poměrně plasticky ukazuje - zejména za použití citací z polostrukturovaných rozhovorů s různými aktivisty a politiky, ale i prostřednictvím ideových postojů lokálních hnutí - obraz vyjednávání symbolické hodnoty prostoru. Velmi pozitivně hodnotím také autorovo nahlížení na tento proces vyjednávání jako na performativní praxi. Zároveň by ale, dle mého názoru, bylo vhodné využít například koncepty jako je "contested space" (Low a Lawrence-Zuniga, eds. 2003), neboť velmi turbulentní vývoj okolo "práva na Tempelhofské letiště" k tomu přímo svádí a mohl by lépe podhalit mocenské pozice jednotlivých aktérů.

Daleko problematičtěji však hodnotím další části empirického oddílu textu, tedy ty, jež jsou spojeny se zúčastněným pozorováním. Název práce postuluje, že je tématem pozorování a analýzy fenomén městského zahradničení na letišti Tempelhof v Berlíně. Autor se však v průběhu textu, jak jsem výše ukázal, věnuje zejména tématům politického vyjednávání a projevům místních iniciativ. Dozvídáme se velmi obšírně - a nutno zdůraznit, že chvályhodně - o tom, jaký je kontext a časový vývoj politicko-aktivistické diskuse okolo letiště. O každodenních aktivistických praxích přímo na letišti, jež celý performativní proces vyjednávání zakládají, se však dozvídáme pouze z několika málo popisů, interpretace téměř absentuje. Chápu, že terénní výzkum nebyl jedinou částí výzkumného záměru, k navýšení výpovědní hodnoty práce a i jejího rozsahu by však mohlo představení konkrétnějších dat nepochybně přispět.

Místo interpretace etnografických dat se často pohybujeme v rovině "dojmů", které poukazují na to, že ve vztahu k Allmende Kontor autor osciluje mezi pozicí výzkumníka a aktivisty, přičemž odlišení těchto rolí není schopen "kočirovat" (nepadá ani zmínka o "insider ethnography" či "autoetnografii" (Ellis 2004, Holman Jones 2008)). Zároveň se nevysloveně pohybujeme na hranici angažované antropologie. Silně hodnotící tvrzení, která vyjadřují osobní vztah ke zmiňované komunitní zahradě, by nemusela být na škodu, kdyby byla rozsáhleji reflektována (s. 55 – poslední odstavec, s. 59 – "nabízí vizi města (Allmende Kontor, pozn. oponenta), která je zcela konkrétní a podle mého názoru lepší než ty ostatní"). Proč je lepší než ty ostatní? Jsou to lepší lidé? "Skutečný" svět komunitní zahrady autor ilustruje silně narativní a možná až trochu sentimentální citací poznámky popisující praxe místních "včelek" (s. 52). Možná by pomohlo nepoužívat "včelky" jen jako ilustraci.

Je komunitní zahrada skutečně tak harmonickými místem?

Pojmem reflexivita je text přímo prošpikován. Autor ale reflektuje v podstatě jen vývoj svého "sentimentálního" vztahu k hlavnímu tématu, tedy ke komunitní zahradě (s. 52 - "zahrady zde musí zůstat"). Vůbec ale netematizuje, co tento jeho "osobní vývoj" znamenal ve vztahu k zahradě samotné a dalším aktérům. V některých pasážích se tak zdá, že autor vlastně věci nikdy nedořekne do konce, neboť z každodennosti Allmende Kontor nedemaskuje o moc víc, než můžeme vyčíst z internetu (vyjma dvou aktérů, které popisuje podle jejich vizuálních charakteristik – pán s kšiltovkou apod.). Přínosem zúčastněného pozorování - a etnografického výzkumu obecně - má být zejména kontextuálnost a hloubka poznání zkoumaného fenoménu, to mi v práci zásadně chybí.

O osobách ze zahrady se tedy bohužel nedozvídáme nic – nenalezneme zde črty jejich životních drah, ani jak se k zahradničení dostaly. Nedočteme se ani, jaké je jejich sociální postavení, rodinný stav či politické a ideologické smýšlení. Přitom sám autor tvrdí, že aktivismus okolo Tempelhofského pole je bytostně politickou záležitostí. Tvrzení, že místní

zahrada je "pro všechny", rovněž není problematizováno. Autor sice okrajově popisuje, že tomu tak úplně není, více se však nerozepisuje. Kdo jsou všichni a jaké jsou jejich každodenní praxe, které utvářejí samotnou "komunitu" - pokud je tak o ní možno vůbec hovořit - se nakonec nedozvíme.

Magisterská práce Adama Dlaboly tak výsledně zanechává velmi ambivalentní dojem. V některých částech působí práce poněkud nedokončeně (empirie). Některé části práce jsou však naopak velice kvalitní a čtivě napsané. I přes mnohé nedostatky zejména stran obsahu kapitol spojených s terénním výzkumem (viz předchozí odstavce), se celkově jedná o přínosnou práci, která českému urbánně antropologickému prostředí představuje alespoň poměrně plastický obraz vyjednávání "práva na město" v tak dynamické megalopoli, jakou se Berlín v posledních letech nepochybně stává. O to víc mrzí, že Adam Dlabola více nezhodnotil potenciál, který v tématu jeho práce nepochybně vězí.

Práci navrhuji k obhajobě a navrhuji hodnocení na rozhraní mezi známkami "velmi dobře" a "dobře". Celkové hodnocení však samozřejmě záleží na výkonu autora během obhajoby.

V Praze dne 9. 9. 2016

Michal Lehečka